

Badania 2009

Innowacyjność jako czynnik wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów w latach 2002-2007

Zespół:

1. prof. dr hab. Irena Lichniak
2. prof. dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska
3. dr Andrzej Wodecki
4. dr inż. Paweł Bartoszczuk
5. mgr Magdalena Typa
6. mgr Beata Żelazko
7. dr Patrycjusz Zarębski

Cele badań:

Przedmiotem zainteresowania autorów jest stosunkowo słabo rozpoznany wpływ innowacyjności jednostek samorządu terytorialnego na atrakcyjność inwestycyjną regionów. Jednak zważywszy na rosnące znaczenie marketingu terytorialnego oraz decentralizację polityki regionalnej można uznać samorząd terytorialny za ważny podmiot kreujący regionalne systemy innowacyjne różnych szczebli taksonomicznych. Sformułowano przy tym następującą tezę: innowacyjność polskiej przestrzeni ma charakter hierarchiczny, co oznacza, że bodźce rozwojowe rozprzestrzeniają się od ośrodków centralnych ku obszarom peryferyjnym wprost proporcjonalnie do ich dostępności komunikacyjnej. Zasada ta występuje zarówno w skali makroregionalnej, jak i lokalnej. Powoduje to narastanie biegunowości w kształtowaniu atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów. Celem niniejszej pracy jest zatem określenie roli innowacji i procesów ich dyfuzji w kreowaniu atrakcyjności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego. Ważne jest przy tym wskazanie szczególnie cennych innowacji samorządowych, wywierających wpływ na potencjalną i rzeczywistą atrakcyjność inwestycyjną. W tym celu po przybliżeniu istoty innowacyjności jako zjawiska przestrzennego, w pierwszej części pracy pokazano specyfikę rozprzestrzeniania się innowacji w polskiej przestrzeni. Autorzy stoją bowiem na stanowisku, że historycznie ukształtowana podatność polskiej przestrzeni na absorpcję innowacji oraz charakterystyczne cechy dyfuzji innowacji jako procesu czasoprzestrzennego mają wpływ na atrakcyjność inwestycyjną polskich regionów. Zagadnienie to zilustrowano na przykładzie innowacji technologicznych i organizacyjnych. Druga część pracy, poświęcona jest ukazaniu różnorodności atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów szczebla gminnego, powiatowego oraz wojewódzkiego w roku 2007. Jej podstawę stanowi waloryzacja potencjalnej i rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej oraz wybranych sekcji: działalność produkcyjna, handel i naprawy, turystyka i gastronomia, pośrednictwo finansowe, usługi dla biznesu oraz edukacja (głównie komercyjna). Zróżnicowanie przestrzenne atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnych regionów daje podstawę do określenia cech polskiej przestrzeni jako środowiska dyfuzji innowacji. Regiony o dużej atrakcyjności, predestynowane do absorpcji kapitału w różne dziedziny gospodarki stanowią zarazem ważne ogniwa polskiego regionalnego systemu innowacyjnego. Z kolei miejsca atrakcyjne dla specjalistycznych inwestycji cechuje pewna selektywność w przyjmowaniu innowacji, co może stanowić zagrożenie petryfikacją przestarzałych struktur przestrzennych. Waloryzacja polskich regionów jest jednocześnie podstawą do identyfikacji wpływu innowacyjności (nie tylko samorządu terytorialnego) na ich pozycję na mapie atrakcyjności inwestycyjnej. Ponieważ mapa atrakcyjności inwestycyjnej regionów podlega w czasie zmianom, część trzecia badania ukazuje dynamikę potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej w latach 2002-2007 na tle innowacyjności jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Celem tej części pracy było zidentyfikowanie innowacyjnych zachowań jednostek samorządu terytorialnego mających wpływ na atrakcyjność inwestycyjną. Interesujące było także uchwycenie prawidłowości przestrzennych w zakresie rozmieszczenia regionów, które poprawiły swoją konkurencyjność w latach 2002-2007. Podstawę metodyczną pracy stanowiły badania ilościowe, oparte na danych z Banku Danych Regionalnych oraz publikacji GUS. Była to przede wszystkim głównie metoda wagowo-korelacyjna (rozdział II) oraz sum

standaryzowanych (rozdział III). Do celów analizy przestrzennej posłużono się także licznymi kartogramami, kartodiagramami i wykresami strukturalnymi. Opracowania kartograficzne stanowią cenne, a zarazem unikalne źródło informacji na temat zróżnicowania przestrzennego atrakcyjności inwestycyjnej oraz podatności na innowacji w różnych skalach przestrzennych. Z kolei wykresy strukturalne ukazują mocne i słabe strony regionów, w sposób mierzalny, dzięki czemu jest możliwe wykorzystanie wyników badania w zarządzaniu strategicznym jednostkami samorządu terytorialnego wszystkich szczebli administracyjnych.

W wyniku przeprowadzonych badań zostały sformułowane następujące wnioski:

1) Innowacyjność ma istotny wpływ na atrakcyjność inwestycyjną regionów, gdyż poprzez nowe technologie, produkty i techniki organizacyjne można podnosić rentowność przedsiębiorstw, a tym samym wygospodarować środki na wzrost wynagrodzeń oraz generować przychody podatkowe jednostek samorządu terytorialnego. O istotności tego związku może świadczyć fakt, iż mikroklimat innowacyjny wszedł w skład wskaźnika potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI2) dla gospodarki narodowej ze stosunkowo wysoką wagą (0,8912) w 2007 r., podczas gdy w 2002, parametr ten był równy 0,6547. Innowacyjność ma przy tym szczególnie istotny wpływ na inwestycje w komercyjną edukację (0,95) oraz handel (0,92), co można wytłumaczyć bardzo nasiloną konkurencją w tej sekcji.

2) Innowacje związane z działalnością samorządów wywierają pewien wpływ na zmianę pozycji danej jednostki na mapie atrakcyjności. Przykładem tego może być dyfuzja innowacji w gospodarce wodno-ściekowej w latach 2002-2007. Do roku 2003 innowację w postaci tworzenia oczyszczalni najnowszej generacji przyjęły najszybciej regiony Polski zachodniej oraz północnowschodniej. W latach 2003-2007 wyróżniły się pod tym względem samorządy Podkarpacia. Te inwestycje, jak również poprawa wyposażenia w sieć w infrastrukturę przesyłową spowodowała także korzystne przesunięcia na mapie atrakcyjności inwestycyjnej gmin i powiatów Podkarpacia.

3) Analizowane innowacje organizacyjne wspomagają wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszarów metropolitarnych takich jak: Warszawa, Gdańsk, Poznań, Wrocław, Katowice, Kraków, Łódź oraz inne silne ośrodki miejskie pełniące funkcje stolic regionalnych: Białystok, Rzeszów, Szczecin, Toruń, Lublin, a także wybrane ośrodki miejskie II i III rzędu np.: Koszalin, Wałbrzych, Krosno, Suwałki, Bydgoszcz. Dotyczy to w szczególności powoływania SSE oraz GFP. Dyfuzja następuje poprzez najważniejsze krajowe ciągi komunikacyjne. Dlatego należy rekomendować tworzenie infrastruktury drogowej jako ważny kierunek inwestycji gminnych, przekładających się na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej.

4) Ważnym czynnikiem powodującym wzrost atrakcyjności inwestycyjnej jest utworzenie lub rozszerzenie specjalnej strefy ekonomicznej. Tego typu innowacja dyfunduje hierarchicznie, od ośrodków ustalonych decyzjami rządu RP a następnie przepisami prawa, które określają warunki, jakie powinny spełniać tereny przyłączane do stref oraz naciski wywierane przez inwestorów w ramach prowadzonej gry lokalizacyjnej. Dodatkowym czynnikiem stymulującym był efekt mnożnikowy pierwotnych inwestycji strefowych, które przyciągały kolejnych inwestorów w danej branży prowadzący do utworzenia klastrów.

5) Dobre praktyki, takie jak np. uczestnictwo w konkursie "Gmina fair play", czy inne inicjatywy gminne mogą być obok inwestycji w infrastrukturę ważnym czynnikiem podnoszącym atrakcyjność inwestycyjną Podkarpacia, szczególnie północnej części regionu.

6) Inercja struktur społecznych i długowieczność infrastruktury sprawiają, że zróżnicowanie przestrzenne atrakcyjności inwestycyjnej wykazuje charakterystyczny podział na atrakcyjny zachód i nieatrakcyjny wschód Polski i oddziałuje na atrakcyjność polskiej przestrzeni dla podstawowych rodzajów działalności.

7) O atrakcyjności inwestycyjnej regionów w dużej mierze decyduje zagospodarowanie infrastrukturalne, a także poziom i zaawansowanie procesów urbanizacyjnych. Duże, w pełni wykształcone aglomeracje charakteryzują się dużą atrakcyjnością inwestycyjną nie tylko części rdzeniowej, pełniącej zwykle funkcję źródła innowacji, ale suburbiów, gdzie dobre warunki rozwoju znajdują wszystkie badane sekcje gospodarki. Tereny te są jednocześnie beneficjentami innowacyjności samorządów lokalnych.

8) Rosnąca w badanym okresie atrakcyjność inwestycyjna była w skali lokalnej podstawą tworzenia potencjału konkurencyjności poprzez inwestycje infrastrukturalne realizowane przy pomocy środków unijnych. Odbywało się to poprzez tworzenie przewag konkurencyjnych: kosztowej, ilościowej i jakościowej oraz lokalizacyjnej. W świetle badań można uznać zatem za prawdziwą tezę, że innowacyjność polskiej przestrzeni ma charakter hierarchiczny, co oznacza, że bodźce rozwojowe rozprzestrzeniają się od ośrodków centralnych ku obszarom peryferyjnym wprost proporcjonalnie do ich dostępności komunikacyjnej. Zasada ta występuje zarówno w skali makroregionalnej, w dyfuzji typu zakaźnego, przebiegającej w Polsce z zachodu na wschód, a jako hierarchiczna w skali lokalnej, od centrum metropolii do ich części peryferyjnych. Powoduje to narastanie biegunowości w kształtowaniu atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów. Jednak nie ma to bezwzględnego charakteru, gdyż w badanym okresie największy postęp w kreowaniu atrakcyjności inwestycyjnej odniosły samorządy obszarów wiejskich Polski Południowej. Niemniej jednak, nie ma to istotnego wpływu na percepcję mapy atrakcyjności z uwagi na nadal utrzymujące się bardzo duże dysproporcje w tym zakresie.

Zasoby pracy dla nowoczesnych usług w Polsce

Zespół:

1. prof. dr hab. Irena Lichniak
2. prof. dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska
3. prof. dr hab. Małgorzata Poniatowska-Jaksch
4. prof. dr hab. Teresa Pakulska
5. prof. dr hab. Tadeusz Tkaczyk
6. mgr Beata Żelazko
7. mgr Dawid Karbowiniczek

Cele badań:

Outsourcing stał się popularną strategią prowadzenia biznesu z uwagi na to, że w istotny sposób wpływa na konkurencyjność przedsiębiorstw. Zmiany zachodzące w przedsiębiorstwie i jego otoczeniu wymagają stosowania coraz bardziej zaawansowanych i kosztownych technologii oraz systemów w różnych sferach działalności przedsiębiorstwa. Zarządzanie finansami, kontrolowanie kosztów, system informacyjny, raportowanie, systemy księgowości finansowej, rachunkowości zarządczej i płacowej wymagają monitorowania przeobrażeń w otoczeniu firmy oraz ich implementacji do realizowanych strategii i działań operacyjnych. Zlecenie tych prac firmom zewnętrznym jest zwykle podyktowane nieopłacalnością angażowania dodatkowych zasobów i możliwością obniżenia kosztów, gdy będą one wykonywane przez wyspecjalizowane firmy zewnętrzne. Proces ten jest związany z coraz szerszym zakresem wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce. Wzrost znaczenia w międzynarodowym biznesie offshoringu usług stwarza szansę na przyspieszenie rozwoju nowoczesnych usług w Polsce. Zlecenie prac firmom w krajach dysponujących zasobami wysoko wykwalifikowanych pracowników, o niższych kosztach pracy, coraz częściej polega na wydziałaniu w przedsiębiorstwie usług i przenoszeniu ich wykonania do innych firm w innym kraju. Zakres stosowania przez przedsiębiorstwa offshoringu usług jest uwarunkowany wieloma czynnikami, które wynikają ze strategii prowadzenia biznesu, rodzaju działalności, jej specyfiki, zakresu unifikacji działań i procedur, możliwości organizacyjno-technicznych i operacyjnych, regulacji prawnych w sferze rynku pracy i własności intelektualnej, atrakcyjności kraju goszczącego dla inwestycji offshoringowych. Ograniczenia rozwoju offshoringu związane są z tym, że w przypadku wielu usług konieczna jest bliskość odbiorców i bezpośrednia współpraca z nimi, że wiele czynności nie można poddać cyfryzacji i "wyeksportować" ich za granicę, że regulacje i wymogi prawne powodują wzrost kosztów transakcyjnych, problemem może też być brak międzynarodowego systemu uznawania kwalifikacji zawodowych i przepisów o ochronie prywatności. Ograniczenia te powodują, że procesowi offshoringu poddają się usługi projektowe, badawczo-rozwojowe, usługi IT, usługi dla biznesu (obsługa prawna, zaopatrzenie, księgowość, szkolenia, rekrutacja pracowników, sprzedaż i marketing). W rankingach atrakcyjności inwestycyjnej państw dla działalności offshoringowej Polska zajmuje dobre miejsce. Według A. T. Kearney znalazła się w 2007r. na 18. pozycji wśród 50 gospodarek (na dwóch pierwszych miejscach są Indie i Chiny). Wpływ na wysoką ocenę atrakcyjności inwestycyjnej Polski dla offshoringu usług mają zasoby wykwalifikowanych pracowników, stosunkowo niskie koszty pracy i infrastruktury, wielkość kraju, duża liczba ośrodków miejskich, gdzie mogą być lokalizowane projekty inwestycyjne. O tym, że Polska jest atrakcyjnym krajem dla inwestycji offshoringowych świadczy wielkość napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do sektorów usługowych. Dla zaspokojenia potrzeb kadrowych sektora nowoczesnych usług kluczowe znaczenie ma kształcenie na kierunkach administracyjnych, ekonomicznych, informatycznych, inżynierijno-technicznych. Poszukiwani są pracownicy posiadający przygotowanie interdyscyplinarne, kształceni na studiach międzykierunkowych. Liczba absolwentów kierunków administracyjnych i ekonomicznych jest wystarczająca dla pokrycia potrzeb sektora nowoczesnych usług. Ze studiów międzykierunkowych najpowszechniej dostępne są międzywydziałowe programy z zakresu nauk humanistycznych i społecznych, ofertę tę uzupełniają pokrewne tematycznie makrokierunki i kierunki unikatowe. Mniejsze są możliwości jeśli chodzi o międzywydziałowe studia ekonomiczne i prawno-administracyjne. W ofercie edukacyjnej znajdują się

jednak studia łączące kierunki ekonomiczno-menedżerskie z naukami ścisłymi, a także międzykierunkowe studia matematyczno-przyrodnicze i studia łączące kierunki przyrodnicze i medyczne z technicznymi. Ważną inicjatywą edukacyjną służącą przygotowaniu pracowników dla gospodarki opartej na wiedzy jest uruchamianie tzw. kierunków zamawianych. Jej celem jest wykształcenie dodatkowo kilkudziesięciu tysięcy absolwentów kierunków matematyczno - przyrodniczych i technicznych, których podaż jest zbyt mała w stosunku do potrzeb najbardziej nowoczesnych rodzajów działalności. Na rok akademicki 2009/2010 Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego "zamówiło" specjalności związane z zastosowaniem najnowocześniejszych technologii w medycynie, energooszczędnymi technologiami w budownictwie, zastosowaniem technologii informacyjnych, zastosowaniem matematyki oraz biotechnologią medyczną i rolniczą. Kadry dla nowoczesnych usług przygotowują też studia podyplomowe i doktoranckie. Kierunki kształcenia uwzględniać muszą przyszłe potrzeby gospodarki, powstające nowe zawody i zawody przyszłości. Nowe zawody związane są z usługami dla biznesu, usługami zdrowotnymi i opiekuńczymi dla starzejących się społeczeństw, usługami dla osób zajętych pracą zawodową i będącymi reakcją na konsumpcyjny styl życia, ochroną środowiska. Bardzo ważne jest uwzględnianie w polityce edukacyjnej zapotrzebowania sektora nowoczesnych usług na wysoko kwalifikowanych pracowników, o odpowiedniej strukturze zawodowej. Potencjał ludzki jest bowiem głównym atutem w przyciąganiu projektów offshoringowych do Polski. Konkurencja międzynarodowa w tym zakresie nasila się. Tymczasem rozwój nowoczesnych usług dla biznesu jest właściwym kierunkiem serwicyzacji zatrudnienia w Polsce i szansa tej nie można zmarnować.